

ILLYRICA V CHÂTILLONU-SUR-SEINE.

Dr. Melitta Pivec — Ljubljana.

Maršal Marmont, prvi generalni guverner ilirskih provinc, je zapustil svoje papirje svojemu rodnemu mestu, Châtillonu-s.-S.,¹ kjer tvorijo morebiti najbolj zanimivi del mestne biblioteke². Neki čas so se nahajali v zgodovinski sekciji arhiva vojnega ministrstva v Parizu, odtod jih je pa mesto reklamiralo.

Obsegali so do lani 17 svežnjev, od katerih je eden vseboval akte, tičeče se Ilirije, drugi pa akte iz Holandije, Španije in drugih torišč Marmontovega delovanja.

Uporabil je te do takrat znane dokumente o Iliriji P. Boppe v svojem delu o vojaški granici v francoski dobi³; omenja jih tudi seznam rokopisov o dobi revolucije in cesarstva v departementalnih bibliotekah.⁴

Letos so pa našli na podstrešju poslopja, kjer se nahajata mestna biblioteka in mestni muzej, še mnogo večje število Marmontovih papirjev, tako da obsegajo zdaj 48 fasciklov, med temi 26 o Iliriji. Urejeni so za zdaj le provizorično in zelo sumarično, večinoma ne kronologično, ne po materijah, in so pod označbo *Illyrie* vključeni tudi akti francoske Dalmacije (1806 do 1809). Akti, tičeči se ilirskih provinc, ne obsegajo vse dobe njihovega obstoja (1809—1813), temveč naravno le dobo Marmontove uprave, od oktobra 1809 do aprila 1811.

¹ Mestece štiri ure od Pariza, blizu izvira Seine, priljubljeno letovišče Parižanov. V tamošnjem nekoč Marmontovem gradu je stanoval leta 1914 maršal Joffre in od tam izdal prva povelja v svetovni vojni.

² Odprta ob četrtnih in nedeljah. Tujcem, ki pridejo tja delat, pa je bibliotekar Devillard vsak dan na razpolago.

³ P. Boppe, *La Croatie militaire*. Paris, 1900.

⁴ *Les Manuscrits relatifs à l'histoire de la révolution et de l'empire dans les bibliothèques publiques des départements*. Paris, 1913, p. 159:

Papiers du maréchal Marmont, consistant:

¹⁰ *En correspondences, mémoires, rapports, cartes et plans manuscrits, recueillis pendant sa carrière militaire, et relatifs principalement à la guerre de Hollande, au gouvernement des provinces illyriennes, à la guerre d'Espagne.*

⁴⁰ *Cartes manuscrites des provinces illyriennes et autres, exécutées par les ordres du duc de Raguse et léguées par lui à Châtillon avec sa collection de cartes imprimées.*

Njih glavna vsebina je sledeča:

Dopisi generalnega intendanta, za skoro vse mesece l. 1810.⁵

Dopisi intendantov provinc, za isto dobo.⁵

Dopisi generalov, za isto dobo.⁵

Dopisi generalnih policijskih komisarjev, za 1. polletje 1810.⁵

Splošna uprava Dubrovnika in Kotora, za več mesecev l. 1810.⁵

Istrski prefekti, 1810.

Prepisi aretejev, l. 1809, 1810. (do 20. avg.).

Vojaške poizvedbe.

Vojaška uprava.

Vojna mornarica, flotilne postaje, l. 1810.

Spomenica o vojaški granici.

Statistika o njenem stanju 1. okt. 1810.

Koncepti in prepisi Marmontovih pisem v več zvezkih za l. 1809., 1810. in 1811.⁶

Šifrirana pisma Eugena Napoleona.

Pisma Davida, konzula v Sarajevu, 1809, 1810, 1811.

Pisma Bruère-a, konzula v Skutariju, 1810.

Poročilo Laugierja, generalnega ravnatelja carinarnic, zunanjemu ministru o trgovini Ilirije, jun. 1810.

Prošnje trgovcev v Trstu in sladkorne rafinerije na Reki za olajšave glede izvoza in uvoza, febr. 1810.

Statistika Trsta in Kotora za l. 1809.

Načrt ceste Napoleon.

Notice kneza Dietrichsteina o cesti Luisi.

Stanje državnih blagajn 1810.

Zanimivo je pismo grofa Cobenzla, ki ga je Marmont prosil za informacije o novo pridobljenih deželah, kjer se Cobenzl opravičuje, da jih ne more dati v zadostni meri, priloži pa kratko spomenico 15 str. — prve informacije Marmonta o ilirskih provincah.⁷

Akti o francoski dobi Dalmacije:

Dopisi Dandola, generalnega proveditorja.

Splošna uprava.

Zunanje zadeve.

Pisma Davida, konzula v Sarajevu, 1807.

Pisma Pouqueville-a, konzula v Janini, 1807.

Iz tega seznama postane jasno, zakaj se nahaja v arhivih v Parizu, Ljubljani itd. razmeroma malo aktov iz l. 1810. in začetka l. 1811. Pred dekretom 15. aprila 1811., ki je natančno določil delokrog posameznih funkcionarjev, je bila večina aktov

⁵ Ti dopisi so urejeni po mesecih.

⁶ Povsod raztreseno tudi dokaj pisem v originalu.

⁷ Primerjaj: Prijatelj, Slovenščina pod Napoleonom, p. 126, Cobenzlove informacije Napoleonu.

naslovljena neposredno na generalnega guvernerja Marmonta in je tako prešla v njegovo zapuščino.

Drugi fascikli obsegajo Španijo, Holandijo, vojaške zadeve, osebne zadeve in varia.

Razen tega hrani biblioteka iz zapuščine Marmonta še zbirko kart, tiskanih in rokopisnih.

Tiskane karte:

Post Charte der k. k. Erblanden. Wien, 1799.

Generalcharte von den kaiserl. österr. Erbstaaten. Nürnberg, 1805.

Die Provinzen Inner-Oesterreichs, Graetz, 1794, generalna karta, in posamezne karte vseh notranjeavstrijskih dežel, ki jih je uporabil posebno v vojni l. 1809.⁸

Rokopisne karte:

Velika karta dela evropske Turčije in provinc: Dalmacija, Dubrovnik in Kotor, na sirovi svili, z označbo vseh cest, ki so bile zgrajene pod Marmontovo upravo.

Topografična karta dela ilirskih provinc, namreč bivše beneške Istre.

Vojaška in mornariška karta Dalmacije l. 1806.

⁸ Karte so večinoma na platnu; ena je deloma predrta od kroglice.

KATOLIŠKO-SOCIALNO GIBANJE V NEMČIJI V NOVEJŠEM ČASU.

Napisal dr. theol. et rer. pol. *Heinr. Weber*, redni profesor na pravni in državoznanski fakulteti v Münstru na Vestfalskem.

Opomba uredništva. — Članek, ki ga tu priobčujemo, bo zanimal vsakega našega javnega delavca; vsak bo našel za svojo stroko to ali ono stvar, ki ga bo zanimala že radi statističnih podatkov, posebno pa še radi navedbe obširne strokovne literature, ki mu bo omogočila, da bo tisto stroko samostojno dalje zasledoval. G. prof. *Weber* je napisal članek nalašč za »Čas«. Da bodo čitatelji laže našli mesto, kjer se govori o kakih posamezni stroki, podajamo tu kratek pregled vsebine tega članka.

Uvod. Ustanovitev prve dobrodne (1840) in prve socialne (1846) organizacije v Nemčiji. Pričetek katoliških shodov (1848). Konferenca pruskih škofov o soc. vprašanju (1869). Ustanovitev velikih osrednjih organizacij: socialne osrednje organizacije »Volksverein« (1890) in dobrodne osrednje organizacije »Caritasverband« (1897).

I. Socialni osrednji organizaciji:

1. *Volksverein*. Njegovi smotri. Glasila. Organizacija. Število članov.

2. *Katholischer Frauenbund*.

II. **Socialno-karitativno gibanje.** Ustanovitev Dobrodne zveze (1897). Njeni smotri in način organizacije. Dobrodna knjižnica. Kratek življenjepisa očeta dobrodelnosti dr. *Werthmann*a. Posamezne panoge dobrodelnosti.